

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

—><—
Edition spéciale : 3 Dolars

ADRESSE

«İdjtihad» Constantinople

—><—
Téléph : 20865

xxviiième ANNÉE

1 Octobre 1932

İÇTİHAAT

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No : 354

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye

için: 2 1,2, Â'lâ kâğıdı

5 liradır

ADRES

Cıgaloğlunda İctihad Evi

—><—
Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi sekizinci sene

1 Teşrini evvel 1932

tini izale etmek için şömineyi yakmıştı. Fakat ateş iyi yanmadı . Bazı tuğlaların yerinden oynamasile boru tıkanmıştı . Hizmetçi şömine- nin perdesini indirdi ve bir daha bu işle meş- gul olmadı . Ocak kendi kendine alevsiz yandı ve gece basıncaya kadar odanın üç pençeresi açık durdu .

Gece yarısına doğru , madam Zola müthiş başağrılarile uyandı , biraz sonra Zola dahi aynı ağrılarla gözlerini açtı , ve « belki hava bizi iyi eder » diyerek pencereye doğru git- meğe çalıştı . Madam Zola onun yataktan çıkup karanlıkta kaybolduğunu gördü ve o esnada kendinden geçti .

Ertesi sabah yatak odasının geç vakte ka- dar açılmamasından merak eden hizmetçiler kapıyı zorlayarak açtıkları zaman madam Zolayı yatakta ve Üstadı gecelik gömleğiyle yere se- rilmiş buldular . Madam bir parça nefes alıyordu . Fakat Zola ölmüştü .

Zolanın cenazesi pazar gününe müsadif 5

teşrinievvel 1902 tarihinde kaldırıldı . Mu- harrir'ler , şairler , artistler , münevverler ve amelelerden mürekkep b ş bin kişilik bir ce- maat cenazeyi Monmartre kabristanına kadar götürdü . Büyük edipler tesirli nutuklar söy- lediler . Maarif vekili hükümet namına hür- metlerini beyan etti .

Beş sene sonra temyiz mahkemesi Drayfü- sün masumiyetini ilân edince Parlamento Zola- nın kemiklerini Pantheon'a naklettirmeye karar verdi . Ve bu şanlı ihtifal , Reiscümhur Armand Fallières dahil olmak üzere bilûmum hükümet ricali , askerî ve mülkî makamların âmirleri, yüksek edip ve sanatkârlar huzurunda 4 haziran 1908 tarihinde yapıldı .

Paris şehri en büyük sokaklarından birine Emil Zola caddesi ismini verdi .

Ve nihayet 15 haziran 1924 tarihinde Zolanın heybetli bir heykeli Pariste büyük merasimle rekzedildi .

Osman Galip

SINA'İ VE İÇTİMA'İ TETEBBÜ'LER

AMERİKA ŞEVKETİNİN SIRRI : ÇALIŞMAK ZEVKİ

Amerika denildiği vakit hatıra Şimalî Ame- rika Müttehid Cümhuriyyet Hükümetleri gelir. Bizim de maksudumuz bunlardır. Cenubî Ame- rika Hükümetleri mevzu'umuz haricindedir . Bu gün Amerika küre'i arzın en kuvvetli ve en zengin, en müreffeh, en şevketli memleke- tidir . Bir memleketin büyüklüğünü vücade getiren âmilleri tettebbü' etmek en fa'idedi ve en hayırlı bir işdir ve böyle bir tettebbü'ü okuyucularımızın dikkatle ve zevkle ta' kib edeceklerine kani'im . Bu tedkikler bir milletin hakikî şevketi ne nüfusunun kesa- fetine , ne arazisinin vüs'atine, ne yer altı servetinin ya'ni ma'denlerinin çokluğuna ve hattâ ne de devletinin kudreti askeriyyesine bağlı değil, bilhassa vatandaşlarının içtima'î kıymetlerine bağlıdır. Bu görüş bir rubu' asır- danberi neşriyatımızın programını teşkil eden müdir fikirlerindendir . Kuvvetli ve kıymetli

cemiyyetleri ancak kuvvetli ve kıymetli ferd- ler teşkil eder. Amerika Müttehid Cümhuriy- yetleri vatandaşlarının nasıl yetişdiklerini araş- tırmak, mu'azzam ve mühim bir mes'eledir ve bizim için en büyük bir ibret ve intibah sahası açmaktır. Bundan altı sene evvel Ma'arif Ve- kâleti hesabına basılan ve üç büyük cild üze- rine müretteb **Teknik ve umumi Ame- rika terbiye usulleri** adlı ve muhibbimiz Dr. Omer Buyse nin şah eseri olan kitabı ter- ceme etdiğim vakit bu büyük vatanî hizmeti ifa etmek fırsatı elime geçmişdi . Bu gün bu büyük kitabın hulâsatülhulâsasını okuyucula- rımıza kendi mülâhazalarımızla beraber bir çok makalede arz etmek emelindeyim . Bu gün ancak mevzu' hakkında bir fikir vermekle iktifa edeceğim : Anglo-Saxon un en halis enmuzecini teşkil eden şimalî Amerikalılar , büyük anaları olan İngiltere dahi dahil

olduğu halde bütün medenî dünyaya intisal nümunesi olmaktadır . Bunların ateşli ve yaratıcı hayatlarını nümune ittihaz etmeyen milletlerin varlık mübarezesinde muvaffak ve galib olmaları pek şüphelidir . Bunun böyle olduğunu teslim etmek için Collège de France profesörlerinden J. İzoulet nin , (Roosevelt) in ateşin e seri olan ve « La vie intense » « Hayatı ateşin » ismile fransızcaya terceme ettiği kitabın mukaddemesinde yazdığı satırları okumak kâfidir .

« C'est Vraiment la moelle des lions qui nous arrive d'outre mère dans ce livre » Bunun meali şudur : bu kitaba bize Bahri Mühitin öte tarafından hakikaten aslanlar ipliği geliyor . Ben , ilâve edeceğim bu kitab bizim damarlarımıza erimiş çelikden bir kan getiriyor . Türk milletine , ateşli bir türk şa'iri zaten :

Tanımam kudreti kılmışsa mukadder zillet ;
Milletim! milletim! ey uykuya kanmış millet !
Açarak suri hurafata bu müdhiş deliği
Sana kan yapmak içindir ki eritdim çeliği [']

demişti .

Hayatı ateşin in mütercimi Profeseur İzoulet daha ileride : « hiç bir kimse , başkasının sırtında götürülmek hakkına malik değildir . Ey Fransa kendi kendine yardım et ve belki ... Amerika sana yardım eder » diyor . Evet kendi kendine yardım etmeyenin hariçten yardım beklemeye hakkı yoktur .

(Anglo - Saxon) terbiye usulünün üç temeli şunlardır : İstihsal , İ'mal , i'mar . Bu üç temeli almak ve zamandan tasarruf principini i'tiya - rımıza sokman mecburiyetindeyiz . **Anglo - Sakson** terbiye sisteminin ruhunu Omer Buyse şu cümle ile ifade etmiştir :

« Pour se développer il faut agir » = « İnkışaf etmek için fi'il ve amelde bulunmalıdır . » Burada derin bir sır vardır : Çalışmanın terbiyetkâr te'siri . Çalışma bir yaratma sa'yidir ; yaratma , dünyanın en yüksek haz ve ni'metini mutazammindir . **Anglo - Sakson** un en yüksek , Shakspeare den

['] Kahriyyat .

sonra en yüksek evlâdı olan Thomas Carlyle i dinleyelim ve göreceğiz ki yaşamak ve çalışmak bir pergelin iki koludur bunlar birleşmiş olmadıkça hiç bir işe yaramaz ve hiç bir ma'na ifade etmezler . Amerikanın ve bütün Anglo - Saxon âleminin kuvveti , nuru , serveti , hürriyeti , adaleti , emniyeti , şevketi şu sözleri söyleten şa'ikadan gelir :

I — Yaşamaya azm et , evet yaşamaya azm et , arzın evlâdlarının en fakiri ve en âcizi bile olsan , hayatın , boş bir rü'ya değil , bil'akis , mu'azzam bir hakikatdır . O senin mamelekindir . Ebediyyete karşı varlığını isbat etmeye medar olacak yegâne mamelekin hayatındır . Bunun için bir yıldız gibi telâşsız fakat lâyenkatı' işle .

II — En âciz insanın bile başladığı her işin ebediyyetle ve asırlarca pâydar olması key - fiyyeti bir insan için ne kadar yüksek , ne kadar lâhutî , hattâ ne kadar müdhiş bir fikirdir . Yapılan yapılmıştır ve derhal nihayetsiz ve lâyemut olan kâ'inata mezc olub kalmıştır ve bu vaki' olan fi'il kâ'inatda hayra ve şerre hafi veya celi bir surette te'sir icra eder . Her ferdin hayatı bir nehrin menba'ına benzetile bilir ki bu nehrin başlangıcının nasıl olduğu herkesce ma'lûm ve aşikârdır fakat nihayetsiz selleri alıp geçtikden sonra onun mecrasını ancak Allah bilebilir . Bu nehir mücavir nehir - lere karışarak bunları mı büyütecek yoksa kendisi mi bu mütecavir nehirleri alıp büyüyecek ? Adsız bir dere kalarak belirsiz dalgalar ile milyonlarca dere ve nehirlerle beraber bir kâ'inat nehrinin dalgalarını mı kabartacak ? Yoksa dalgaları küre'i arzda ebedî hudutlar ve bir çok kışverlerin , hıttaların kal'a ve şeh - rahlarını teşkil eden bir Tuna yahud Reene mi olacak ? Bunu bilmeyiz yalnız şunu biliriz ki müntehası büyüklük unman olacaktır . Suları bir avuç dolusu olsa bile ne mahv edilebilir , ne durdurulabilir .

III — Senin için bir imtihan müddeti verilmiştir ve sana ikinci bir mühlet verilmek ihtimali yoktur ebediyyetler gelip geçecek sana bir ikinci imtihan müddeti verilmeyecek .

IV — Sâkin yıldızlar ve ebedî güneşler ,

bunları görebilen gözlere malik olanlar için parlamaktadır. Bu gün dahi, da'ima olduğu gibi, ilâhların sesleri, insanlarda ve insanların etrafında - dinlesinler , dinlemesinler - açık bir lisanla onlara emr ediyor : kalk ey âdem oğlu! çalış, uyuma! çünkü kimsenin çalışmayacağı gece gelecektir !

V — Çalışmakta ebedî bir necabet ve hattâ bir kudsiyyet vardır . İnsan vazifesinin ehemmiyyetinden ne kadar az haberdar olursa olsun hakikî ve ciddî çalışırsa hakkında bir ümid beslenmeye müstahaktır . Çünkü ümitsizlik yalnız boş zaman geçirmektedir . İş ne kadar dun paraya bağlı olsa yine da'ima Tabi'atı külliyyeye merbutdur . Zaten iş çıkarmak arzusu da'ima hakikate ve bir hakikat olan **Tabi'at** ın kanunlarına ve nizamlarına sevk ve münkad eder . Bu dünyanın son kanunu şudur : İşini bil, işle ve işinde bir **Hercule** gibi çalış! Mukaddes kitaplarda yazılıdır : sa'yde nâmütenâhî bir ehemmiyyet vardır . İnsan sa'yile kendi kendisini tekemmül ettirir ; çalı çırpı veyahud otlarla dolu akîm ve sıhhate muzır bir beyaban olmakdan kurtulur . İnsan en aşağı bir işle de meşgul olsa o işe başladığı dakikadan itibaren ciddî bir ahenge mazhar olur . Düşünülsün : tereddüt , hırs , keder , ye's , zavallı amelenin hattâ zenginlerin ruhlarını cehennem zebanileri gibi nasıl tazyik eder ve muhasara altına alır . Fakat o ameile serbaz bir cesaret ile işine nefsinin hasr eder etmez o zebaniler çekilirler ve mırıldanarak inlerine dönerler . İnsan işte o zaman insan olur . İş in mukaddes gözü her zehri yakar, mahv eder bir ateştir . En kesif dumanlar içinde bile parlak ve mukaddes bir alev halinde yükselir .

Tabi'at, haddi zatında bizi ikmal ve ıslah için sa'yden başka hiç bir vasıtaya malik değildir . Şekilsiz bir heyulâ devr ü harekete getirilince yuvarlak olur ve gitgide sade merkezi skiletin te'sirile kürrevî tabakalar teşekkül eder . Bu heyulâ artık heyulâlıktan çıkmış, mütekâsif bir cihan olmuştur . Küre'i arz devesinin kalsa acaba hali ne olur ? Zavallı ihtiyar dünya, döndükçe bütün müsavatsızlıklar,

intizamsızlıklar yavaş yavaş kalkıyor , hall ü tanzim olunuyor ; bütün intizamsızlıklar ilâ nihaye intizama dahil oluyor .

Çömlek yaparken, çömleccinin o Nuh nebi-den kalma çarkına dikkat ettiniz mi ? O alet, pek muhterem bir şeydir yalnız sür'atle dönmek sayesinde biçimsiz, şekilsiz balçık parçaları ne güzel evani halini alır ! Fakat en mahir ve gayur bir çömleccî , çarkı olmasa , sade yuğurmak ve pişirmekle balçığına ne şekil vere bilir ? Hiç ; yaptığı şeyler bir taslakdan ibaret kalır . Böyle bir çömleccî fâtıraya rağmen devr ü hareketde bulunmak istemiyen bir adama benzer ; tenperver ve devr ü harekete gelmekden müteneffir bir adamı en müsa'id tali' bile o çarksız işleyen çömleccî gibi bir taslakdan , kaba bir taklidden başka bir şey yapamaz . En bahalı boyalar ve altın yaldızlarla bile tezyin edilse o yine kaba bir taklid kalır ve hiç bir vakit zarif bir vazö olmaz ; olacağı çarpık bir takliddir . İşte şerefsizliğin boyalı ve yaldızlı bir nümunesi . Tenbeller bundan ibret alsınlar .

Bir iş bulan kimse , berhurdardır ; başka bir berhurdarlık aramasın , bulduğu işi ta'kib etsin . Çalışkan adam, beşer hayatının kokmuş bataklıkları arasında necib bir kuvvetle serbest akıp giden ve da'ima derin izler bırakan [*] seller gibi en uzaklardaki sazların bile köklerindeki irinleri silip sökerek ta'unlu bataklıkları , içinde berrak sular akan zümürdün ve mahsuldar çimenzarlara tahvil eder .

Bir ırmak , büyük veya küçük olsun bir kıymeti mahsusası bulunsun bulunmasın , o çemenzara da'ima nafi'dir .

Çalışmak yaşamaktır ! çalışmanın yüreğinin ka'ında fâtıranın nefh ettiği ve samedanî bir hayat eksiri olan kuvvet isti'al eder . Çalışanın ruhunda bütün ulvî ma'nalar uyanır . Bütün ittılâ' ve bâ husus **Ma'rifeti nefis** [kendi nefsinin anlama ve öğrenme] ve diğer bir çok yüksek melekeler işlemeye başlar . Ma'rifete sıkı bağlan ; ma'rifet, iş ile işleme ile tekem -

[*] İşte Anglo-Saxon terbiyesinin ruhu budur . Dikkat !

mül eder. Esasen senin ilm ü ma'rifetin işlerken kazandığın ilm ü ma'rifetden ibaretdir. Mütebakisi ilm ü ma'rifetin farziyyeleridir ki mekteblerde muna-kaşa olunur, Bulutlarda uçar vezabt edinceye kadar nihayet mantık gir-dabları içinde dolaşı durur.

Biz tereddüdü, hangi nevi'den olursa olsun, yalnız fa'aliyyet ile, çalışma ile izale edebiliriz.

Sonra ; sabrın , cesaretin ; devamın ve hatanı i'tirafa hazır bulunup ileride daha eyi

yapmanın kıymetini bilirmisin ? « Bu faziletlerin kâffesini ancak hakikatlerin haşin kuvvetlerle çarpışarak kazanırsın . »

Bu satırlar Amerikalıları ve bütün (Anglo-Saxon) cihanını dünyanın diğer milletleri önün de serfiraz tutan ruhun ne ruh olduğunu sez-dirmiş olsa gerekdir.

Anglo-Saxon âleminde mektebin, a'ilenin, dinin, v.s.nin nasıl hayat ve cem'iyyet âmili olduğunu gelecek nushalarda göstermeye çalışacağız.

Dr. AB. DJ.

NAZM TECRÜBELERİ

ONA

Afetler ilhamımı dağıtdı diyar diyar
Yolcusuz serablara aldanub gönül çekdim,
Hasretin ne yamamış ey sevgili sitemkâr!
Adıu anmasaydım kahrımdan ölecekdim.

Açık duygularımda yanarken mahzun hisler:
Netsen ihya olunmaz bu fanî içli ömrüm ?
Ah eder inler şimdi kalbimde gizli izler,
Hasretinle yanmamak bana ölümdür ölüm.

Hak nazardan korusun, asırlar durdukca dur,
Aşka düş seveda oku vuslat hançerile vur,
Naz ile solacaksın yanacak tahammülüm!

9 - 932 İsmail Safa

Gond d'Heur

Connais-tu les chemins où s'égarèrent les cœurs ?
Les cœurs vont vers la mort, les chemins vers la vie.
Es-tu frappée ainsi qu'un esclave vainqueur,
As-tu su de mourir la redoutable envie ?

Azur ivre de mort, mort ivre de candeur,
Remords invétérés, déchirance ravie,
Innocence profonde, insigne profondeur,
Descéantes imprévues, montagne non gravie ?

Ne désire sentir ce bouquet reflété
Que de très loin, ma sœur, ô reine de mon frère,
C'est l'hommage craintif d'un rêve téméraire.

Qu'importe la beauté qui blesse et qui s'efface !
Avec ton âme pure où vibre la bonté
Tu prendras en pitié l'impardonnable grâce .

Ab. Dj.

SOLMAYAN GÜZELLİKLER :

از کان نا جستہ در چشم تحیر کردہ جای
معرفت کر تیر حکمی بر نشان انداختہ . [عرفی]

İrfan, nişan üstüne bir hükm oku atmış ise
de bu ok , yaydan fırlamadan hayret gözüne
yerleşmiştir .

حیرت حسن ترا نازم کہ در بزم وصال
جام آب زندگی از دست چان انداختہ . [عرفی]

Senin güzelliğine hayranlıkla iftihar ede -
rim , ki visal bezminde abi hayat bardağını
canin elinden atdırmıştır.

بیادہ صوفی! ما صاف از ریا نشود
کہ تار سبجہ بمضرب خوشنوا نشود .

Sofumuz şerab içmekle riyadan sıyrılmaz ;
zirâ mizrab ile tesbih ipligi güzel ses çıkarır
olmaz .

Rechercher une distribution équitable après avoir
assuré la puissance de production , c'est la Démocratie.
Vouloir distribuer sans avoir souci de prodoction , c'est
de la démogogie, **Herriot, Créer, p.32**

İstihsal kudretini te'min etdikden sonra
adilâne bir tevzi'e çalışmak «Démocratie» dir.
İstihsale kulak asmaksızın tevzi' etmek istemek
« Démagogie » dir, avam friplikdir .